

KARÁDI ZSOLT

Ráismerés a nemzetre és a közösségre

Nagy Gábor laudációja*

Nagy Gábor fiatal költő. Fiatal, amennyiben fiatalságon nem elsősorban a megélt életéveket, hanem az állandó szellemi készenlétet, a világ és az ember konfrontációjának megérzését és megéreztetését értjük. Azt a reflexív és önreflexív magatartást, amelyben a „vers a végső menedék” (Én, ki a verset). Azt a művészi attitűdöt, amellyel nemzet és történelem, magánszféra és közélet, egymásra rétegződésének nyelvbe transzponálását vizsgálja. Mert Nagy Gábor úgy lett jelentős, Bella István- és József Attila-díjas költő, Balassi Bálint-emlékkarddal kitüntetett költő, hogy munkásságában termékeny módon találkozott az élet és az irodalom... Úgy dolgozta ki mives lírai formákba oltott nyelvét, hogy Baka István, Nagy Gáspár, Petőfi Sándor, Vörösmarty Mihály, József Attila, Radnóti Miklós, Ady Endre, Kányádi Sándor, Csoóri Sándor motívumai hol erősebben, hol haloványabban tűnnek fel verseiben. Eközben hagyomány és modern-

ség határán mozogva szólaltatta meg a huszadik század végi, huszonegyedik század eleji ember olykor felkavaró létszorongásai mellett a szerelem és az életigenlés távlatos érzését is.

Nagy Gábor kötetről kötetre számottevően gazdagodó életműve (Farkasverem, 1996, Lélekvesztő, 1999, Átok, balzsam, 2003, Angyalaid mind repülni tudnak, 2011, Héthatár, 2013, Kijátszott holnap, 2015) összetetten mutatja fel a hagyományos költői szerepeket vállaló, egyben kítágító alkotói meggyőződés variációs lehetőségeit. A Baka István-i, Buda Ferenc-i, Tóth Erzsébet-i, Ratkó József-i, Kiss Benedek-i minták sajátosan színezik át többnyire metaforikus formákban megnyilatkozó versbeszédét. Az olyan fontos művek sora, mint a Budapesti triptichon, az Új prédikátor-ének, az Intelem maradékainknak, a Régi dicsőségünkről, a Magyar falu felülről, a Vigaszágon, illetve az Őszi roncsderbi a Nagy Szavak Körútján és a Karneváli szimfonietta tágasabb kompozíciói, továbbá a Litániás üzenet a Parnasszusra (I. szimfónia) hetedik tétele, s annak zárata („Ti voltatok Nagy László faragókése, / a ti szátokkal tudott cifrákat is mondani. / Ti voltatok József Attila a síneken, / s a lázas szemű Ti voltatok Ady, Ady, Ady”) a tradicionálisan is modern lírai beszédmód megszívlelendő példáit kínálja.

* Elhangzott 2019. november 29-én Nyíregyházán a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban, a Ratkó József-díj ünnepélyes átadásakor.

Végigolvasva Nagy Gábor életművét, szembeötlő az a verstani kultúra, amelynek birto-
kában poeta doctusként a legelvontabb gondolatokat is képes a választott időmérték enjem-
bement-okkal szabdalni lendületében artikulálni. A jambusok, anapestusok, daktilusok
nem kötik gúzsba nála a kifejezést; éppen ellenkezőleg: a vállalt metrika licenciamentes alkal-
mazás a befogadót a formai megképzettség appercipiálásának esztétikai örömeiben részesíti.

Nagy Gábor eddigi munkássága azonban nem pusztán lírai életműve gazdagítására
szorítkozik, hiszen *Álmatlanok és álmodozók* címmel 2008-ban, *Ki a konkolyt vetette* cím-
mel 2009-ben adta ki regényeit. A szépíráson túlmenően irodalomtörténeti és kritikai
tevékenysége szintén ismeretes: 2001-ben Debrecenben Baka Istvánról, 2018-ban pedig
Utassy Józsefről publikált monográfiát. Az ilyen életmű-feldolgozások mellett esszé- és ta-
nulmány szerzőként is bemutatkozott: *Az olvasás tétje* című gyűjteménye 2003-ban, *Az*
értelmezésig és tovább 2009-ben látott napvilágot. Irodalomszemléletét meghatározta
Görömbei András, illetve a „debreceni iskola” értelmezői éthosza. Akkor is mű és világ,
egyéniség és közösség teljességét keresi, ha Ács Margit, Márkus Béla, N. Pál József írásairól
értekezik, vagy ha Nagy László, Utassy József, Oláh János, Ratkó József, Baka István, Nagy
Gáspár, Mezey Katalin, Szilágyi Domokos, illetve José Saramago, Mario Vargas Llosa, Car-
los Fuentes, Vladimir Nabokov, Amin Maalouf, vagy Jaan Kross írásairól közöl elemzést.

Az olvasás tétje című, 2001-ben született esszéje végén az olvasás felbecsülhetetlen
értékéről beszél: „Csak az értelmes – értésre nyitott – olvasás, tudja felvértezni az em-
bert környezetére szellemi áramlataival szemben. S bár az olvasás talán az egyetlen olyan
tevékenység, amit egyedül is érdemes üzni, az olvasás képes a leghatékonyabban kö-
zösséget teremteni. Hisz hiába teremti meg műveiben a nemzetet az Író, ha nincs, aki
olvassa. Író és olvasó kézen fogva sétálnak be a rejtelmek erdejébe, s csak együtt talál-
nak ki onnan. »Egy költő műve azzal, hogy itt hagyta, nem kész. Nemzete szelle-
mében kell elkészülnie« – mondotta Németh László, s vele és József Attilával (...)
mondhatjuk szabadon: a nemzet közös ihlet, s a művészet a nemzet letéteményese.”

Az írás olyan veretes mondatokkal zárul, amelyekben tisztán fogalmazódik meg a szerző
ars poeticája: „Ismerd meg önmagad!” – szól a parancs, ami félrefordítás, még a felvilá-
gosodás időszakából, a görög ugyanis így fogalmaz: „Ismerd meg Öt és magad!” Először
Istent, először a nemzetet, a közösséget ismerhetjük meg – aztán juthatunk csak köze-
lebb önmagunkhoz. Valójában az olvasás elsődleges tétje sem önmagunk megismerése:
először és elsősorban ráismerés a nemzetre, a közösségre, a társadalomra, az emberiségre
– s csak aztán önmegismerés. Bár ha olvasunk, többnyire magunkban tesszük azt – nem
azért tesszük, hogy magunkra maradjunk. Azért olvasunk, hogy a holt papír ólombe-
tűi közt újraéljük elveszettnek hitt emberi: közösségi, nemzeti és szellemi mivoltunkat.”

Az eme gondolatok jegyében alkotó Nagy Gábornak nyújtom most át a Ratkó Jó-
zsef-díjat, kívánva neki még sok-sok termékeny esztendő mind a költészet, mind az iroda-
lomtudomány és a kritika, mind a *Hitel* folyóirat szerkesztése területén.